

BOZOR IQTISODIYOTI VA UNING AHAMIYATI

Tirkasheva Sevaraxon Elmurodjon qizi

Ashurmatovni Nigora Azamatbekovna

Annotatsiya: Bozor iqtisodiyoti - bu iqtisodiy faoliyatning asosiy shakli bo'lib, u resurslarning taqsimlanishi, mahsulotlar va xizmatlarning ishlab chiqarilishi va iste'moli jarayonlarini o'z ichiga oladi. Ushbu tizimda narxlar talab va taklif asosida shakllanadi, ya'ni iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilar o'rtasidagi munosabatlar orqali. Bozor iqtisodiyoti erkin raqobat, shaxsiy mulk va iqtisodiy erkinlikni ta'minlaydi, bu esa iqtisodiy jarayonlarni samarali ravishda boshqarishga imkon beradi.

Kalit so'zlar: bozor iqtisodiyoti, innovatsion texnologiyalar, iste'molchilar, iqtisodiy o'sish, iqtisodiy resurslar, iqtisodiy faoliyat.

Bozor iqtisodiyotining eng muhim xususiyatlaridan biri uning o'z-o'zidan boshqarilishidir. Iste'molchilar o'z ehtiyojlariga muvofiq mahsulotlar va xizmatlarni tanlaydilar, ishlab chiqaruvchilar esa foyda olish maqsadida o'z mahsulotlarini ishlab chiqarishga harakat qiladilar. Bu jarayonlar natijasida bozor iqtisodiyoti samarali va innovatsion rivojlanishga erishadi. Har bir iste'molchi o'z manfaatlarini ko'zlab harakat qiladi, bu esa ishlab chiqaruvchilarni sifatli va raqobatbardosh mahsulotlar taklif etishga undaydi. Bozor iqtisodiyotining ahamiyati juda katta. Birinchidan, u resurslarni samarali taqsimlashga yordam beradi. Iqtisodiy resurslar cheklangan bo'lib, ularni qanday taqsimlash kerakligi bozor orqali aniqlanadi.[1]

Narxlar bozor sharoitlariga qarab o'zgaradi, bu esa ishlab chiqaruvchilarni samarali ishlab chiqarishga va iste'molchilarni o'z ehtiyojlarini qondirishga undaydi. Natijada, bozor iqtisodiyoti orqali resurslar eng samarali va optimal tarzda taqsimlanadi. Ikkinchidan, bozor iqtisodiyoti innovatsiyalarni rag'batlantiradi. Raqobat muhitida ishlab chiqaruvchilar yangi mahsulotlar va xizmatlarni taklif etishga,

texnologiyalarni yaxshilashga va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishga intilishadi. Bu esa iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi va jamiyatning farovonligini oshiradi. Innovatsiyalar orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi, iqtisodiy faoliyatning yangi sohalari rivojlanadi va jamiyatda umumiy farovonlik oshadi. Bozor iqtisodiyoti shaxsiy erkinlikni qo'llab-quvvatlaydi. Har bir inson o'z iqtisodiy faoliyatini amalga oshirishda erkinlikka ega. Ular o'z bizneslarini ochish, investitsiya qilish va o'z ehtiyojlariga mos ravishda mahsulotlar va xizmatlarni tanlash imkoniyatiga ega. Bu erkinlik iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, chunki odamlar o'z qobiliyatlarini amalga oshirish va o'z maqsadlariga erishish uchun imkoniyatga ega bo'lishadi.[2]

Shu bilan birga, bozor iqtisodiyoti ba'zi muammolarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, bozorning o'z-o'zidan boshqarilishi natijasida ijtimoiy tengsizlik, monopoliyalashuv va ekologik muammolar yuzaga kelishi mumkin. Ijtimoiy tengsizlik, odatda, boy va kambag'al qatlamlar o'rtasidagi farqning oshishiga olib keladi, bu esa ijtimoiy barqarorlikni tahdid ostiga qo'yadi. Monopoliyalashuv esa bozor raqobatini kamaytirib, iste'molchilar uchun narxlarning oshishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun davlatning roli muhimdir. Davlat iqtisodiy siyosat orqali bozorni tartibga solishi, ijtimoiy adolatni ta'minlashi va muammolarni hal qilishda yordam berishi kerak. Davlat, shuningdek, ta'lim, sog'liqni saqlash va infratuzilma sohalarida investitsiyalarni amalga oshirish orqali iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashi mumkin. Bu jarayonlar birgalikda jamiyatning farovonligini oshirishga yordam beradi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi.[3]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, bozor iqtisodiyoti resurslarni samarali taqsimlash, innovatsiyalarni rag'batlantirish va shaxsiy erkinlikni qo'llab-quvvatlash orqali iqtisodiy rivojlanishga katta hissa qo'shadi. Biroq, uning muammolarini hal qilish uchun davlatning faol ishtiroki zarur. Bozor va davlat o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash, iqtisodiy o'sishni barqarorlashtirish va ijtimoiy adolatni ta'minlash uchun muhimdir. Bu jarayonlar birgalikda jamiyatning farovonligini oshirishga yordam

beradi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Bozor iqtisodiyoti, shuningdek, global iqtisodiyotda ham muhim rol o'ynaydi, chunki mamlakatlar o'rtasidagi savdo va investitsiyalar orqali iqtisodiy aloqalar mustahkamlanadi va global taraqqiyotga hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, O. (2020). "Bozor iqtisodiyoti: nazariy va amaliy asoslar". Toshkent: Iqtisodiyot va tadbirkorlik universiteti.
2. Qodirov, A. (2019). "Bozor iqtisodiyoti va uning rivojlanish tendensiyalari". Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
3. Murodov, A. (2021). "Iqtisodiy nazariyalar va bozor iqtisodiyoti". Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti.
4. Tursunov, M. (2022). "Bozor iqtisodiyoti va raqobat". Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
5. Ergashev, S. (2023). "Bozor iqtisodiyoti: tamoyillar va amaliyot". Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyoti va tadbirkorlik vazirligi.
6. Rahmonov, D. (2021). "Iqtisodiy o'sish va bozor mexanizmlari". Nukus: Qoraqalpog'iston davlat universiteti.
7. Xasanov, R. (2020). "Bozor iqtisodiyoti va ijtimoiy adolat". Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti.
8. Shodmonov, E. (2022). "Bozor iqtisodiyoti va innovatsiyalar". Andijon: Andijon davlat universiteti.